

לק"י



**הישיש רבי שלום גמליאל
(ג'מדאני) זצ"ל**

אחרון זקני חכמי תימן בפרדס חנה

מאת הרה"ג אלמוג שלמה (אכלופי) שליט"א

"ישרים הולכים תמיד ביושר" מלים אלו שנשמעות כמעט כל שבת מכל בית תימני מאוצר הפיוטים הנפלאים שחיבר איש האלקים הגאון הקדוש רבי שלום שבזי זיע"א, או בכינויו העממי 'אבא שלום שבזי', מאפיינים את קהילת קודש תימן בישרותם ותמותם בעבודת השם, ללא שום סטיה מהמסורת שנחלו מאבותיהם למן גלותם לתימן מימי חרבן בית ראשון, כידוע.

שריד אחרון בפרדס חנה לאותם ישרי לב ועובדי ה' באמת היה רבי שלום ג'מדאני זצ"ל שנסתלק לאחרונה באסרו חג והוא בן 96. כל חייו היו מקשה אחת של יראת שמים, ענוה, צניעות, לימוד תורה ודקדוק במצוות.

ביריעה הקצרה שלפנינו נשרטט כמה קווים לדמותו, ולדמות הנפילים האחרונים שהאירו את שמי הקהילה בפרדס חנה.

בכ"ז מרחשון ה'תר"צ נולד עוד בן לרבי מסעוד ג'מדאני ורעייתו סעדה ע"ה למשפחת שֶׁחַב, בנוסף לבנם המקובל הצדיק רבי יוסף, פועל הישועות מפרדס חנה (כפי שנראה בהמשך).

רבי מסעוד היה מנכבדי הקהילה המפורסמת כמֶר השוכנת בצפון מרכז תימן בסמוך לקהילות הידועות עֶרָאם וּמְהָאֶצֶר. בילדותו למד רבי שלום אצל המארי ב'מדרש' - הוא התלמוד תורה התימני, מקרא וטעמיו תרגום הפרשה וההפטרה משנה והלכה, וגירסא דינקותא זו לא משה מזכרונו עד אחרית ימיו.

בהגיעו למצוות יצא לעסוק למחייתו, תוך כדי כך הוריו חיפשו עבורו בת זוג מתאימה, צנועה בעלת יראת שמים ומדות טובות וזו אכן נמצאה ושמה לאה בת רבי משה חלא אשר היה ידוע בתור איש החסד "מכניס אורחים" ובעל צדקה גדול.

לאחר נישואיו בד בבד עם עסוקו לפרנסתו, קבע עתים לתורה לפני רב הקהילה הגאון רבי אברהם מעודה זצ"ל, מתלמידי יראש גולת אריאל הראב"ד הגאון רבי יחיא יצחק הלוי זצ"ל, שהרביץ תורה לצעירים ולמבוגרים והעמיד תלמידים הרבה.

גאון נוסף שהיה בימיו, ושימש כרבה של עראם, מרא דכולא תלמודא וכל רז לא אניס ליה הגאון רבי מסעוד ב"ר מסעוד אשרף זצ"ל, רבי שלום היה נזכר כיצד היה מפורסם בפלפולו בבחינת עוקר הרים וטוחנם זה בזה, וכשהיה



מקומו הקבוע מיתום



רבי שלום בברכת חתן וכלה



רבי שלום מביט על קבר בנו התינוק שמעון

פורץ איזה ויכוח בהלכה בין שני צורבים, והאחד הבלויט את כוחו בתורה, היה השני תמיה לעומתו: וכי אתה חושב שאתה מארי מסעוד?!

השבתות בתימן היו מעין עולם הבא אם לא יותר מכך, ויעידו על כך דברי התלמיד חכם הירושלמי רבי יעקב ספיר שביקר שם בשנת ה'תרי"ט, וכה העלה בספרו אבן ספיר: פה בערי היהודים היושבים לבדם, רואים הבת קול המכרזת "שבת היום להשם"! שבו איש תחתיו, אל יצא איש ממקומו, כי יום השבת ניכר פה לכל, שקט ושלוה ברחובות, הנשים והטף יושבים בבתיהם, והגברים והנערים בבית הכנסת, סביב בית הכנסת - שקוראים גם מְעַלְמָה כלומר בית תלמוד - נשמע חצי הלילה וכל היום קול תורה ותפילה! ראיתי ושמח לבי שהם הרהיבוני, אשריכם ישראל!

רבי שלום אף הוא סיפר בערגה על הוד השבתות וימים טובים שחוה בכמר וכיצד יהודי הקהילה כיבדו את השבת "אפילו את המצעים בכל הבית היינו מחליפים מידי ערב שבת לכבוד שבת קודש!" שח בערוב ימיו.

זכתה קהילת קודש תימן ועמדה בקשר רצוף עם מרכזי התורה בבבל מימות האמוראים הגאונים והרי"ף וכתבי יד שנשתמרו בתימן מהש"ס וספרות הגאונים מדויקים בתכלית (עיין לדוגמא מאמר ארוך בקובץ דברי חפץ גליון י"א).

מאוחר יותר זרחה עליהם שמשו של הנשר הגדול הרמב"ם, ומלבד ספריו שהאירו עיניהם בתורה ובהלכה, זכו לקבל ממנו אגרת חשובה המפורסמת בשם 'אגרת תימן' ולאחר שהרעיף עליהם שבחים רבים ונכבדים והדריכם ביסודות הדת, שבוזהרים לשמור על שלושת השבועות ולא לדחוק את הקץ ולמרוד באומות, אזהרה שאכן שמרו עליה בקפידא יהודי תימן וחכמיהם



מארי שלום בלכתו לבית הכנסת בערב שבת

במשך כל הדורות, כפי שאנו מוצאים במדרש הגדול לרבינו דוד העדני ובדברי רבינו שלום שבזי ורבינו שלמה אלקארה. מידי שנה בפסח משננים, ברגש עילאי בני הקהילה בצוותא חדא שבועה זו בבתי הכנסת, בקראם את מגילת שיר השירים ותרגומה (ח' ד') "אם תעירו ואם תעוררו". ועד הדור האחרון רבים וטובים הטיחו בשליח הציונות יבנאלי: "אתם דוחקים את הקץ שלא בזמנו"!!

כל עוד שמרו על שבועות אלו חיו היהודים ברוב קהילות תימן בצל המוסלמים בשלום ובשלוה, ולא חששו לצאת לדרכם בין כפרי הערבים בימים ובלילות, ובעת הצורך אפילו לנו בבתי הערבים! (כפי שעולה מעדויות זקנים וספרי מחקר רבים).

ברם ההתגרות בערביי ארץ ישראל נתנה את אותותיה אף בתימן, ובצנעא ועוד כמה מקומות, ביקשו הערבים בתמורה להתנקם ביהודים, אלמלא שלח ה' את המלך החסיד האמאם יחיא ששמר על נתיניו היהודים מכל משמר. עכ"פ זה היה אחד הגורמים לעלייה ארצה. אבל עדיין קהילות רבות חיו בתימן על מי מנוחות בשלום ובשלוה, ואעפ"כ עלו גם הם ארצה מלווים בדמעות שכניהם הערבים, ומפצירים בהם לבל יעזבו את בתיהם ואדמותיהם. כשנשאל הגאון רבי שלמה מחפוד שליט"א לפשר העניין, השיב במשפט קצר וקולע "היא גזירת השם"!!

בשנת ה'תש"ד לפני שמונים שנה בדיוק, הוקמה מעברה סמוך למושבה פרדס חנה, על ידי מאות עולים מתימן, יהודים חדורים באהבת ה' ותורתו, שעלו לארץ מתוך חיבתם למצות ישוב ארץ ישראל - ולא מתוך צרות ושמדות מאומות העולם, כשהם מותרים אחריהם הון רב.

בראשם עמדו הגאונים הצדיקים רבי אהרן ג'מיל ורבי שלום מהאצרי זצ"ל, ועוד יחד עמם עלו גם נשותיהם ובני ביתם, בלבושם הצנוע שלא היה לו אח וריע בשום קהילה וחצר בעולם!

מפליא לראות כיצד ניסו השלטונות בערמה גם אז להעביר אותם על דתם. אחת האיגרות שנותרה מתקופה זו, שוגרה לגאון רבי שלום יצחק הלוי זצ"ל, והיא מספרת כיצד דורשים העולים הטריים על אדמת פרדס חנה מהגאון רבי שלום יצחק הלוי, שיפעל לסלק את המדריך החילוני ששלחו להם מהסוכנות המזלזל בכל הקדוש והיקר להם, ולהביא במקומו מדריך שומר

תורה ומצוות שינהלם לפי רוחם ואמונתם.

סמוך לעלייתם הקימו במסירות נפש בתי כנסיות בהם התפללו השכם והערב כדין התלמוד והפוסקים, בלשון הקודש צחה ומדויקת, ובמנגינות מימי קדם ללא שום השפעה חיצונית מתרבות אומות העולם, ואף קבעו חוק לימוד בגמרא ובהלכה לפני התפילות ולאחריהן.

יהודים יקרים אלו עמדו על משמר התורה וההלכה בכל עוז, ואף סגרו רחובות לנסיעה בשבתות.

אודות רכישת האדמה עליה מתנוסס לתפארה בית הכנסת 'חברת אחים' בו קבע רבי שלום את תפילותיו ולימודיו, שח הרה"ג סאלם מהאצרי כיצד חכמתו ותושייתו עמדו לו ולעמיתו הרה"ג אהרן ג'מיל עם סייעתא דשמיא מופלאה. לאחר שמארי הארון וחבריו הגישו בקשה להקצאת קרקע לבניית שני בתי כנסיות, אחד ליוצאי מהאצר והאזור והשני ליוצאי שרעב, הגיעה התשובה מטעם הסוכנות שהם מוכנים לדרוש מהק"ל שיקצו להם קרקע, אבל בתנאי שיהיה יחיד לשתי הקהילות. הדבר היה קשה, מכיון שהיהודים היו יוצאי מחוזות רחוקים מאוד אלו מאלו, מחוז שרעב שכן בדרום תימן ומחוז מהאצר מאות קילומטרים צפונה, הנוסח שונה, וכן המבטא וסדרי התפילה של קהילות אלו היו שונים באופן ניכר. ככל שניסו להסביר לנוגעים בדבר את הקושי שבהחלטה, הם נתקלו בקיר אטום, מיזוג גליות ויהי מה.

עד שיום אחד החליטו שני הידידים, מארי אהרן ומארי סאלם מהאצרי, להערים על ב"ג. נסעו למשרדו בירושלים והציגו את עצמם כבאי כחשתי הקהילות, האחד מטעם יהודי שרעב והשני מטעם יהודי מהאצר, ושוב ביקשו ממנו שני בתי כנסיות. משהלה סירב, שני הנציגים 'נועצו' יחדיו, ולבסוף הגיעו כביכול להסכמה



רבי שלום סנדק לצאצאו נתנאל לוי הי"ו



מארי אהרן ג'מיל זצ"ל

שהם אכן מתרצים לדרישה להתאחד ולהתפלל בבית כנסת אחד! עם עקש תתפתל...

ההצגה היתה כה מוצלחת ומושלמת עד שהלה האמין להם שאכן הם מתאחדים, שמח שנעשתה עצתו ונתן את אישורו, ואף לא סירב לבקשתם לקבל את האישור המיוחל בכתב, חתום בכתב ידו. משם פנו שני הידידים ישר למשרדי הקק"ל, וקיבלו דונם אדמה ברחוב רמב"ם שעליו נבנה בית הכנסת המפואר "חברת אחים"!!

סייעתא דשמיא נפלאה אירעה לפני עשרות שנים. בבית הכנסת היה חסר ש"ס, ובאותו הזמן ארגון חסד גדול ערך הגרלה בין התורמים על ש"ס גדול. מארי אהרן וחבריו החליטו לרכוש מכספי בית הכנסת כרטיס אחד, אולי יזכה בית הכנסת בש"ס מהודר. ואמנם, הכרטיס הזוכה היה הכרטיס של בית הכנסת. הכל תלוי במזל, ואפילו ספר תורה שבהיכל...

כעבור שנים, בשנת התש"י, שוב בא גל עלייה גדול מתימן לארץ הקודש - אף הוא הגיע מתוך אהבת ארץ ישראל והותיר אחריו הון רב בניכר. בראש עלייה זו עמדו הגאונים הצדיקים רבי אברהם שעתאל, רבי סעיד גראפי, רבי יוסף ג'מדאני (אחיו של רבי שלום), רבי יצחק אהרן, רבי סעיד רזקאן, זכר צדיקים לברכה, ועוד. אף הם ייסדו בתי כנסיות ובתי מדרשות בהם הגו והוגים בתורה ובתפלה מאות ואלפים מבני הקהילה.

כאן המקום לפרט על גדלותם של כמה מגאונים אלו, על רבי אברהם שעתאל סיפר הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א, שלאחר עלייתם ארצה הוצרך לערוך חופה וקידושין ליבם ויבמה, ובא לבקש מרב אשכנזי נוסח כתובת יבמה. אך הוא לא הסכים בשום אופן שיעשו הנישואין, כיון שהם נוהגים כהרמ"א שאין מייבמים, אפילו אם היבם והיבמה רוצים בכך אלא חולצים. אף שכך הוא מנהגינו ומנהג אבותינו מימות עולם, כדעת השלחן ערוך. ובראותו כך,

אמר לו רבי אברהם, לא באנו לשאול ממך על הנישואין עצמם, רק העדפנו כתובה בדפוס כנהוג כאן בארץ ישראל. אבל אם אין רצונכם, אנחנו יש לנו נוסח כתובת יבמה ונכתוב כמנהגינו. וכן הוה.

וכבר הראשון לציון רבינו עובדיה יוסף זצ"ל בשו"ת יביע אומר ח"ו אבן העזר סימן י"ד היכה על קדקוד אלה שרצו לאסור בזמנינו על הספרדים והתימנים לקיים מצוות עשה דאורייתא של הייבום, נגד הוראת מרן השו"ע ורוב בניין ורוב מניין הפוסקים שנהגנו כמותם.

על רבי סעיד גראפי שהיה נצר לקדושי עליון מהעיר גראף העידו, שהיה ת"ח עצום הבקי בארבעת חלקי שו"ע בעל פה. על רבי יוסף ג'מדאני אחיו של המנוח רבי שלום, מפורסם שהיה בקי בתורת הסוד, ואף היה תל תלפיות שבאו אליו כפועל ישועות מעל הטבע. ונעלה כאן סיפור אחד מיני רבים:

פעם אחת בא לפניו מקרה בבחורה שחפצה להתחתן עם ערבי בדוקא ה' ירחם, שאל אותם רבי יוסף האם היא קיבלה ממנו משהו במתנה? אמרו לו כן, היא קבלה ממנו שרשרת אולם איננה מוכנה בשום אופן להורידה מעליה! אמר להם תעשו כל טצדקי להוריד את השרשרת ולהביאה אלי, ואם לאו, איני יכול לעשות כלום. ואמנם הם החליפו את השרשרת בשל אחד מקרוביה והביאו לרב יוסף את השרשרת של הבחורה, רב יוסף נכנס לחדרו ועשה מה שעשה והחזירה להם. וראה זה פלא מיד ירד כל הרצון שלה להתחתן עם הגוי. כששאלהו הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א מאי האי? א"ל שהערבי לפני שנתן לה את השרשרת הלך למכשף גוי שכיסף את השרשרת ושם אותה בין שמות טומאה כדי שתהיה קשורה בו ככלב. ואני ניטרלתי את השפעת כחות הטומאה הללו ע"י ששמת את השרשרת בין ניירות שכתוב בהם שמות קודש.



רבי שלום נמנה בין העולים בשנה זו, והצטרף לרבים מבני כ"מ שאיוו לשבת בפרדס חנה, לאחר שנוכחו לראות שהתקבצו שם מסלחה ומשמנה של בני המחוז. רבי שלום קבע את מקום תפילתו ולימודיו בבית הכנסת 'חברת

אחים', שנים ספורות לאחר ייסודו, וישב בסמוך לרב הקהילה הגאון הצדיק רבי אהרן ג'מיל זצ"ל.

רבי אהרן ג'מיל מתלמידי הגאונים הקדושים רבי חיים גראפי זצ"ל ורבי מסעוד אשראף זצ"ל, מלבד היותו שו"ב שנים רבות לש"ש, ועליו העיד הגאון רבי שלמה מחפוד שליט"א שהיה בקי בכל הספר מקור חיים בעל פה, עוד שירת נאמנה בכל שעות היום והלילה את כלל הציבור בפרדס חנה בעריכת חופות במתן עצה ותושיה בענייני שלום בית, וכל מילי דמתא עליו היו מוטלים, ולזכרו י"ל חוברות פרי צדיק גליונות ע"ח וע"ט.

רבי שלום היה מראשוני המשכימים לתפילות, ומהקבועים במשך עשרות שנים בשיעורי תורה שהתקיימו לפני התפילות ואחריהן מידי יום ביומו ושבת בשבתו. וכך היה סדר הלימוד, בסיום תפילת שחרית היו משלשים כמנהג אבותינו, ובמרוצת השנים עברו ללמוד בספר חק לישראל על פי רבינו האר"י ז"ל. לפני מנחה קבעו ללמוד בספר עין יעקב על הסדר, וכשסיימו להתפלל תפילת ערבית, למדו פרק בהרמב"ם.

בשבת, כשעה לפני התיקון, היו חוזרים על הפרשה שמו"ת [שנים מקרא ואחד תרגום]. ובמנחת שבת זמן קהילה לכל הוא, לומדים שלחן ערוך עם פירוש שתילי זתים לרבינו דוד משרקי על הסדר, ולאחר מכן, קראו רש"י על הפרשה. לקראת החגים, היו עוברים להלכות חג בחג, ולקראת הימים הנוראים, היו מקדישים זמן נוסף ללמוד הלכות תשובה ברמב"ם.

דמותו היתה מיוחדת שהקרינה לכל באי בית כנסת "חברת אחים" איך צריך לנהוג, בו היה מתפלל קבוע כל ימיו!! כבן שבט הלוי היו תפילותיו הנעימות הבוקעות מליבו מרגשות לב השומעים.

לאחר התפילה והלימוד יצא לפרנסתו בבית ספר חקלאי שם עבד שנים רבות עד שיצא לגמלאות, גם כשיצא לפנסיה המשיך להקדיש את עתותיו לתורה וקבע את לימודו בכלל אברכים הסמוך לביתו.

רבי שלום כשמו כן הוא, אהב שלום ורדף שלום כאחד מתלמידיו של אהרן הכהן, וברח ממחלוקת כמטחוי קשת. גם כשהיו מתגלעים ויכוחים בקרבתו, היה רבי שלום ממלא פיו מים ונמנע בתוקף מלהביע דעה כאחד הצדדים.

בית כנסת 'חברת אחים' ברחוב רמב"ם בפרדס חנה



גם מלשון הרע ברח
כבורח מפני אש, ולא
דיבר בגנות הזולת,
אלא תמיד ראה את
הטוב ודיבר טוב על
הזולת. ככלל אחז בפלך
השתיקה והיה מדבר רק
מה שצריך ובקצרה
ובחכמת חיים. ולכן

זכה להאריך ימים ושנים בבריאות איתנה וצלילות הדעת.

ביתו היה בית חם לכל אורח, וכל מי שהיה 'נתקע' בדרכו היה מתקבל בברכה
במעונו ומוצא בו שלווה ומנוחה. כמו כן השתתף רבי שלום מהונו במגביות
צדקה וחסד שנערכו לעתים קרובות בבית הכנסת 'חברת אחים' לטובת
ישיבות וארגוני צדקה.

רבי אהרן ג'מיל וחבריו ייסדו כבר בשנת ה'תשכ"ב (לפני 62 שנה) תלמוד
תורה וגם בית ספר לבנות במסגרת 'החינוך העצמאי', ושם למדו ולומדים
מאות ואלפים.

במוסדות אלו שלח רבי שלום לחנך את צאצאיו, ולאחר מכן במוסדות
על טהרת הקודש בב"ב. לא
על חינוך זכה לראות נכדים
נינים ובני נינים יראי שמים
לומדי תורה עטורים בזקנים
ופאות, וצועדים בגאון בדרך
אבותיהם, מסורת ק"ק תימן
הקדושה והטהורה.

בנו המפורסם מארי משה
גמליאל שליט"א מירושלים
ממשיך באותה דרך להעמיד
ולהדריך את צעירי הצאן
בדרך המסורה וביראת שמים



תמונה אחרונה עם נכדו הבכור

טהורה.

וכן בנו רבי אהרן שליט"א המפורסם "בעל נשמת כל חי" אשר הפיץ בכל כוחו
ומרצו את סגולת מעלת אמירת נשמת כל חי, ה' ישלח לו רפואה שלימה
בכלל חולי עמו ישראל.

בשנים האחרונות הוקם אולם גדול בחצר בית הכנסת 'חברת אחים', בו
מתקיימים שיעורי תורה רבים מפני רבנים חשובים, והמונים - צעירים כמבוגרים
- פוקדים את המקום. כל זאת, מלבד שיעורי ה'מארי' לילדים שנמסרים על
ידי מארי אלירן יצחקי הי"ו, ועוד.

זכה בחייו להכניס שלושה ספרי תורה לע"נ נוות ביתו מרת לאה ע"ה.

זכה נכדו בכורו הרה"ג מאיר ליאור לוי (שעתאל) שליט"א מהמוצי"ם בבד"צ
"פעולת צדיק" בירושלים ומחבר ספרים חשובים בהלכה, להגיע אליו עם
בניו בחול המועד פסח האחרון, והיה זה כפרידה, לומר עמו בקולי קולות
מזמור של חג פסח בניגון המסורתי המרומם וכן תפילת נשמת כל חי, וכמובן
להתברך מברכותיו.

**רבי שלום לא נס ליחו ולא כהתה עינו עד לימומו האחרון,
בו התפלל כהרגלו בבית הכנסת והשלים את חק לימודיו,
עלה על יצועו, ובשעה שלש לפנות בוקר ביקש לברך
את קונו בברכת שהכל נהיה בדברו, ולאחר שעה קלה
השיב את נשמתו לבוראה במיתת נשיקה, תנצב"ה.**



מסע ההלוויה



אנו מודיעים בצער רב וביגון קודר על פטירתו של
אביו וסבינו היקר והאהוב

מורי שלום (סאלם) גמליאלי

בן מסעוד דל
ההלוויה תתקיים היום יום רביעי
כ"ג בניסן תשפ"ד 1.5.24 בשעה 12:45
בבית העלמין בפרדס חנה
המשפחה המתאבלת

יושבים שבעה בבית המנוח
רח' דאמס 4 פרדס חנה

מוסדות "מתימן יבוא" ירושלים - ת"ת וגן ילדים "מבשר טוב"

משתתפים באבלו של
משה גמליאל מארי
מדביץ תורה לעדרי צאן קדושים ילדי תימן בת"ת
"מבשר טוב" בירושלים על פטירת אביו

מארי שלום (סאלם) ב"ד מסעוד ע"ה
מוקני עדת תימן אשר העמיד צאצאים צדיקים ויראי שמים
מוכי הרבים ממשיכי דרכו בקודש.

הלוויה המקימה בימי רביעי - כ"ג בניסן התשפ"ד - יושבים שבעה בביתו ורחוב דאמס 4 פרדס חנה

בית הכנסת "חברת אחים"
מתפללי בית הכנסת משתתפים בצערה של
משפחת גמליאלי על מות זקן בית הכנסת

מורי שלום (סאלם) גמליאלי
המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
ולא תוסיפו לדאבה עוד